

Міністерство освіти і науки України
Рівненський державний гуманітарний університет

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ

Збірник наукових праць

Випуск 19

Засновано у 2015 році

Рівне – 2024

УДК 37 : 005.591.61 -66
ББК 74.200

Інноватика у вихованні: зб. наук. пр. Вип. 19.Том.2. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.:О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2024. 264 с.

До збірника увійшли наукові праці з теорії і методики освіти та виховання. У наукових розвідках представлено різновекторність сучасних підходів до змісту, форм і технологій освітнього процесу, починаючи від дошкілля і завершуючи вищою школою.

Редакційна колегія

Головний редактор: **Петренко Оксана Борисівна**, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Заступник головного редактора: **Павелків Катерина Миколаївна**, доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри іноземних мов Рівненського державного гуманітарного університету;

Відповідальний секретар: **Ціпан Тетяна Степанівна**, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету.

Члени редакційної ради:

Сухомлинська О. В., доктор педагогічних наук, професор, дійсний член НАПН України, головний науковий співробітник відділу педагогічного джерелознавства та біографістики Державної науково-педагогічної бібліотеки України імені В. О. Сухомлинського;

Павелків Р. В., доктор психологічних наук, професор, перший проректор, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології Рівненського державного гуманітарного університету;

Федяєва В. Л., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри педагогіки, психології й освітнього менеджменту імені проф. Є. Петухова Херсонського державного університету.

Члени редколегії:

Androszczuk Irena (Андрощук І. М.), доктор габлітований, професор, професор кафедри Педагогіки праці та андрагогіки Академії педагогіки спеціальної імені Марії Гжегожевської у Варшаві (Республіка Польща);

Безкоровайна О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри міжкультурної комунікації, теорії, історії та методики викладання зарубіжної літератури Рівненського державного гуманітарного університету;

Вихруш А. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри української мови Тернопільського національного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Дичківська І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету;

Грицай Н. Б., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри природничих наук з методиками навчання Рівненського державного гуманітарного університету;

Кобилянський О. В., доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки Вінницького національного технічного університету;

Ковальчук О. С., доктор педагогічних наук, професор, провідний науковий співробітник Національного університету харчових технологій;

Кравченко О. О., доктор педагогічних наук, професор, декан факультету соціальної та психологічної освіти Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини;

Мельничук І. М., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки вищої школи та суспільних дисциплін Тернопільського державного медичного університету ім. І. Я. Горбачевського;

Інноватика у вихованні. Випуск 19. Том 2. 2024.

Пелех Ю. В., доктор педагогічних наук, професор, проректор з науково-педагогічної та навчально-методичної роботи, завідувач кафедри педагогіки, освітнього менеджменту та соціальної роботи Рівненського державного гуманітарного університету;

Pobirchenko Natalia (Побірченко Н. С.), доктор габлітований, професор, професор надзвичайний на факультеті суспільних та гуманітарних наук Державного вищого навчального закладу імені Вітелона в Легніці (Республіка Польща);

Пустовіт Г. П., доктор педагогічних наук, професор, професор кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Савчук Б. П., доктор історичних наук, професор, професор кафедри педагогіки та освітнього менеджменту ім. Б. Ступарика Прикарпатського національного університету ім. В. Стефаніка;

Sieradzka-Baziur Bożena (Сєрадзька-Базюр Б.), доктор габлітований, професор, проректор з наукової роботи і освітніх програм, Академія «Ігнатіанум» у м. Кракові (Республіка Польща);

Сойчук Р. Л., доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

SirojC Zdzislaw (Сіройц Здзіслав), доктор габлітований соціальних наук в галузі педагогіки, професор, професор кафедри педагогіки Інституту педагогіки і психології Вищої школи менеджменту у Варшаві (Республіка Польща);

Баліка Л. М., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету;

Бричок С. Б., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету;

Skubisz Jolanta (Скубіш Йоланта), кандидат соціальних наук в галузі педагогіки, ад'юнкт відділу педагогіки і психології Академії гуманітарно-економічної в м. Лодзь, член групи соціальної педагогіки в Комітеті педагогічних наук Польської академії наук у Варшаві (Республіка Польща);

Останчук Н. О., кандидат педагогічних наук, доцент, професор кафедри інформаційно-комунікаційних технологій та методики викладання інформатики Рівненського державного гуманітарного університету;

Петренко С. В., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри інформаційних технологій та моделювання Рівненського державного гуманітарного університету;

Шадюк О. І., кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри дошкільної педагогіки і психології та спеціальної освіти імені проф. Т. І. Поніманської Рівненського державного гуманітарного університету.

Свідчення про державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації КВ № 21161-10961Р.

Наказом Міністерства освіти і науки України № 409 від 17.03.2020 р. збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» включений до Переліку наукових фахових видань України у категорію «Б» у галузі педагогічних наук (спеціальності – 011, 014, 015).

Фаховий збірник наукових праць РДГУ «Інноватика у вихованні» індексується міжнародною наукометричною базою даних Index Copernicus International: <https://journals.indexcopernicus.com/search/details?id=48435>

Упорядники: проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С., доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.
Друкується за рішенням Вченої ради РДГУ (протокол № 5 від 14 травня 2024 р.)

Редакційна колегія не завжди поділяє точку зору авторів.

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024

ЗМІСТ

Біда О., Чичук А., Кучай Т. Професійно-педагогічна підготовка учителів у педагогічних училищах у період повоєнної відбудови освіти (40-90-ті роки ХХ століття).....	6
Місечко О. Розвиток читацької грамотності студентів немовних спеціальностей на матеріалі професійно-орієнтованих іншомовних текстів...	15
Пантюк Т., Ревть А. Дитиноцентризм виховання у творчості письменників Закарпаття (20–30-х рр. ХХ ст.).....	28
Пустовіт Г., Баліка Л., Петренко І. Теоретичні конструкти професійно-педагогічної підготовки майбутніх учителів початкових класів у педагогічному коледжі як заклади фахової передвищої освіти.....	37
Rudenko N., Rudenko W. Specyfika tożsamości etnicznej przyszłych pedagogów i logopedów.....	49
Сейко Н. Духовна освіта на Волині у ХІХ – на початку ХХ століття у контексті теорії етноконфесійної дифузії.....	60
Федяєва В., Шалівська Ю. Народно-педагогічна складова формування художньо-емоційного світу дитини за спадщиною В. Сухомлинського.....	76
Бондар І. Проблемно-пошукова діяльність на уроках історії як засіб формування креативності учнів.....	87
Ветрова І., Потапчук С. Можливості та проблеми реалізації автономії здобувача освіти в онлайн-навчанні.....	96
Вінтоняк О. Досвід діяльності педагогічних коледжів США крізь призму розвитку закладів фахової передвищої освіти в Україні.....	106
Grytsyk N., Cherevko I. Navigating English language teaching through lexical approach: holistic perspective.....	119
Левчук І. Духовно-просвітницька, соціально-меценатська діяльність провідних діячів православних братств Волині (другої половини ХІХ – початку ХХ століття) у становленні та збереженні духовно-моральних традицій виховання.....	130
Нестерук С., Синеви́ч Б. Наративний аналіз як інтерпретація розповіді: методичний коментар.....	143
Поліщук І., Бричок С. Аналіз особливостей наукової школи Т. Д. Дем'янюк.....	153
Стельмашук Ж. Емоційно-етична компетентність вчителя початкової школи як психолого-педагогічна проблема.....	163
Триндюк В., Мартинюк А., Лобанова С. Мотивація здобувачів до вивчення іноземної мови у закладах вищої освіти.....	171
Шадюк О. Подолання тривожності у дітей раннього віку під час повітряної тривоги.....	183
Шурин О., Симонович Н. Особливості дизайн-освіти у системі технологічної освітньої галузі.....	192
Ясногурська Л., Мічуда Н., Масло І. Рефлексивна діяльність та її організація при вивченні іноземної мови.....	200
Доробки молодих науковців	
Даньшин М. Феномен «лідерства» в психолого-педагогічній науці: теоретичний аналіз.....	207
Демчук В. Етапи та педагогічні умови розвитку емоційного інтелекту підлітків у процесі творчої діяльності.....	216

Інноватика у вихованні. Випуск 19. Том 2. 2024.

Піддубник В. Вплив технологічного прогресу та штучних нейронних мереж на процес професійного розвитку композитора.....	226
Попова К. Теоретичні засади реалізації полікультурного підходу в процесі вивчення історії здобувачами загальної середньої освіти.....	233
Шульгач М. Педагогічна діяльність Світлани Максимюк в контексті розвитку кафедри педагогіки Рівненського державного гуманітарного університету.....	242
Рецензії	
Петренко О. Кафедра закладу вищої освіти крізь призму розвитку соціокультурного простору регіону [рец. на кн.: Виткалов С. В. Вища гуманітарна освіта в просторі регіональних культурних практик: історико-прикладний вимір: монографія. Publishing House of RSEC, Poznań, Poland – Рівне : ФОП «Брегін А.Р.», 2024. 867 с., іл.].....	250

УДК 378: 001 (091) (092)

DOI: 10.35619/iuu.v2i19.616

Поліщук Ірина

доктор філософії, викладачка кафедри теорії і методики виховання
Рівненського державного гуманітарного університету,
м. Рівне, Україна
ORCID: 0000-0003-0424-7396,
e-mail: iryna.polishchuk@rshu.edu.ua

Бричок Світлана

кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки початкової освіти,
інклюзивної та вищої освіти
Рівненського державного гуманітарного університету,
м.Рівне, Україна
ORCID: 0000-0001-8508-8395,
e-mail: brychok.zd@gmail.com

АНАЛІЗ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАУКОВОЇ ШКОЛИ Т. Д. ДЕМ'ЯНЮК

Анотація. У змісті статті актуалізується сутність феномену «наукова школа». З'ясовано, що більшість дослідників визначають наукову школу як науково-освітній інститут, дослідницький колектив, науковий напрям тощо. Виокремлено основні ознаки наукової школи. Здійснено аналіз діяльності наукової школи професора Т. Д. Дем'янюк та доведено, що за типом наукової діяльності її школа є науково-дослідною; за типом наукової ідеї, яка досліджується, – експериментальною; за функціональним призначенням знань – прикладною; за рівнем локалізації – всеукраїнською. Визначено, що під керівництвом Т. Д. Дем'янюк були захищені чотири кандидатські дисертації з проблем виховання (Т. Колесіна, Н. Тимошук, Т. Гавлітіна, О. Лисенко). Окреслено, що представники наукової школи Т. Д. Дем'янюк розробляли зміст і напрями національного виховання, проблеми діяльності сільської школи, проблеми психолого-педагогічної підготовки конкурентоспроможного вчителя. З'ясовано, що особливостями наукової школи Т. Д. Дем'янюк є: творча атмосфера наукового дослідження, обстановка вільного наукового спілкування, креативності, доброзичливості, наукового ентузіазму, наукова реалізація, свобода, наукова конкуренція, вимогливість до професійного добру учнів тощо.

Ключові слова: наукова школа, ознаки наукової школи, особливості наукової школи, наукова діяльність, Т. Д. Дем'янюк.

Постановка проблеми. Процес швидкого накопичення інформації та зміни сутнісного її наповнення стосується різних наук та сфер життєдіяльності,

зокрема й педагогічної науки ХХІ століття. Кваліфікований кадровий потенціал є ключовим чинником для досягнення позитивного ефекту від процесів розвитку як педагогічної науки, так і системи освіти загалом. Реформуючи та вдосконалюючи формалізований освітній простір, не слід забувати про багатий досвід неформальної творчої освіти та науки, найбільш актуальними формами прояву якої є наукові школи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій з проблеми. Феномен «наукова школа» досліджували у своїх працях А. Бойко, С. Гончаренко, Н. Дем'яненко, Г. Добров, Т. Кочубей, Ю. Храмов та ін., які розкрили багатогранність цього поняття. Зокрема, українська педагогиня Н. Дем'яненко (2003), обґрунтовуючи феномен «наукова школа», окреслює його як неформальний науковий колектив, який працює під керівництвом визнаного лідера-науковця.

В «Українському педагогічному словнику» С. Гончаренка (1997, с. 364) дається таке визначення поняття «наукова школа»: «напряму у науці, побудований на основі принципів та спільних поглядів».

Свою чергою, за А. Бойко (2014), наукова педагогічна школа – це неформальне, самоорганізоване дослідницьке об'єднання навколо певної наукової проблематики, члени якого цілеспрямовано взаємодіють у науковій і навчальній роботі за керівництва визнаного лідера-вченого, продукують нові ідеї, займаються підготовкою науково-педагогічних кадрів для вищої школи.

Погоджуємося з твердженням дослідниці Т. Кочубей (2019, с. 6) про те, що наукова школа є «творчим партнерством студентів, аспірантів, докторантів, науковців та практиків різних поколінь, об'єднаних науковими поглядами на розв'язання актуальних проблем освіти в Україні, схожих стилем наукової роботи і, головне, оригінальними ідеями керівника, натхненника і наставника».

З огляду на визначення науковців, ми виділяємо такі ознаки наукової школи: наявність керівника – лідера, визнаного науковою спільнотою вченого; розробка прогресивної або інноваційної наукової ідеї; дослідження в одній галузі науки лідера й учнів; традиція наступності; оригінальність наукових пошуків і характерний стиль роботи наукового колективу; наукова значущість розробок наукової школи; підготовка наукових кадрів та ін.

Проте, як свідчить аналіз праць та власне сам феномен «наукова школа», можемо вважати, що Тамара Дмитрівна Дем'янюк була засновницею власної наукової школи.

Водночас наукова школа Т. Д. Дем'янюк на сьогодні залишається мало дослідженою, що й зумовило вибір теми цієї статті.

Мета статті – розкрити особливості розвитку наукової школи Т. Д. Дем'янюк.

Виклад основного матеріалу дослідження. Аналізуючи діяльність наукової педагогічної школи професора Т. Д. Дем'янюк, можемо стверджувати, що за типом наукової діяльності її школа є науково-дослідною; за типом наукової ідеї, яка досліджується, – експериментальною; за функціональним призначенням знань – прикладною; за рівнем локалізації – всеукраїнською. Представники наукової школи Т. Д. Дем'янюк аналізували

зміст і напрями національного виховання, досліджували проблеми діяльності сільської школи, а також проблеми психолого-педагогічної підготовки конкурентоспроможного вчителя.

Схарактеризуємо наукові дослідження здобувачів Т. Д. Дем'янюк.

У 1998 р. в спеціалізованій вченій раді Д 01.32.02 Інституту педагогіки АПН України за спеціальністю 13.00.01 – теорія та історія педагогіки була захищена дисертаційна робота Т. Є. Колесіною (1997) «Особливості виховання дітей старшого дошкільного віку, схильних до негативних проявів у поведінці». Обґрунтовуючи актуальність дослідження, здобувачка стверджувала, що в останні роки значно зросло число відхилень у поведінці неповнолітніх, що характеризується низкою ознак: по-перше, збільшенням чисельності дітей, у яких спостерігається порушення норм поведінки; по-друге, зростанням соціальної небезпеки відхилень у поведінці; по-третє, омолодженням цих порушень. Тому предметом дослідження авторка вибрала зміст, форми і методи виховної роботи з дітьми, схильними до негативних проявів у поведінці, а мету роботи визначила так: виявити умови і причини негативних проявів у поведінці дітей старшого дошкільного віку; науково обґрунтувати і практично перевірити систему діагностико-корекційної роботи з дітьми.

Наукова новизна дослідження Т. Колесіної (1997) полягає в доведенні складності і багатогранності негативних проявів у поведінці дітей старшого дошкільного віку; виявленні і типізації рис особистості дітей з відхиленнями у поведінці та рис особистості батьків, які негативно впливають на атмосферу в сім'ї та є причиною відхилень. Теоретична цінність виконаної роботи криється в розробці діагностичних критеріїв, систематизації та класифікації відхилень у поведінці; визначенні сутності поняття «негативні прояви у поведінці»; доведенні ієрархії чинників, які зумовлюють природу негативних проявів у поведінці дітей. Практична релевантність дисертації – в обґрунтуванні засобів і напрямів розв'язання проблеми корекції негативних проявів у поведінці дітей. Висновки, рекомендації дослідження та обґрунтовані в ньому положення сприяють профілактиці відхилень у поведінці дітей, можуть бути використані в роботі з дітьми, вихователями і батьками в дитячих дошкільних закладах, у процесі розроблення різних тематичних курсів та семінарів для студентів і слухачів у системі післядипломної освіти, підготовки посібників для вихователів, батьків та працівників психологічних служб (Колесіна, 1997).

У травні 2005 р. у спеціалізованій вченій раді К 26.454.01 Інституту проблем виховання АПН України була захищена дисертація Н. С. Тимошук (Савінової) (2005) «Соціально-педагогічні умови особистісно орієнтованого виховання старшокласників у процесі позакласної роботи» зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання. У роботі здобувачкою обґрунтовано, що реформування освіти в Україні вимагає пошуку засобів якісного вдосконалення виховання учнівської молоді, а розв'язання цього завдання неможливе без переосмислення традиційної теорії і практики виховного процесу, ґрунтовного дослідження вітчизняних та зарубіжних педагогічних

традицій, аналізу сучасних досягнень психолого-педагогічної науки. Мета роботи – розробити, теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити соціально-педагогічні умови підвищення ефективності особистісно орієнтованого виховання старшокласників у процесі позакласної роботи, серед яких оновлення змісту та організації процесу особистісно орієнтованого виховання старшокласників; упровадження активних форм практичної реалізації виховних інваріантів (Тимошук, 2005). Наукова новизна дослідження полягає в тому, що авторкою визначено та теоретично обґрунтовано соціально-педагогічні умови підвищення ефективності особистісно орієнтованого виховання старшокласників у процесі позакласної роботи; уперше обґрунтовано й розроблено структурно-логічну модель та організаційно-функціональну структуру процесу особистісно орієнтованого виховання старшокласників у позакласній роботі; цільову творчу програму становлення особистості старшокласника; теоретично обґрунтовано та експериментально перевірено ефективність технології особистісно орієнтованого виховання старшокласників у процесі позакласної роботи, що охоплює активні форми практичної реалізації виховних інваріантів; визначено критерії та характеризовано модель вихованості особистості старшокласника за умов особистісно орієнтованого виховання в загальноосвітньому навчальному закладі (Тимошук, 2005).

Здобувачка Н. Тимошук під керівництвом Т. Дем'янюк здійснила теоретичний аналіз процесу особистісно орієнтованого виховання; конкретизувала й уточнила сутність понять «особистісно орієнтований підхід», «особистісно орієнтоване виховання», «особистісно орієнтована виховна технологія»; обґрунтувала критерії, показники та рівні вихованості старшокласника за умов особистісно орієнтованого виховання. Практична значущість дослідження полягає в апробації методичних рекомендацій щодо підвищення ефективності особистісно орієнтованого виховання старшокласників у процесі позакласної роботи; упровадженні його теоретично обґрунтованої системи та технології в широку практику загальноосвітніх навчальних закладів; розробці тематичних планів та програм спецкурсів «Я пізнаю себе», «Я – ХІД (хочу і дію)», «Створи себе сам» «Я – особистість» для педагогічних працівників усіх типів закладів освіти, районних та міських навчально-методичних центрів, методичних кабінетів, інститутів післядипломної педагогічної освіти, здобувачів вищої педагогічної освіти (Тимошук, 2005).

Сьогодні Савінова (Тимошук) Наталія Степанівна – директорка Птицької ЗОШ I-II ступенів Дубенської районної ради, кандидат педагогічних наук, доцент, активна учасниця дослідно-експериментальної роботи РОІППО.

У квітні 2007 р. у спеціалізованій вченій раді К.26.454.01 Інституту проблем виховання АПН України було захищено дисертацію Т. М. Гавлітіною (2007) «Національно-патріотичне виховання підлітків в умовах позашкільного навчального закладу» зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання. Дисертантка довела, що реформування позашкільної освіти вимагає пошуку

нових напрямів удосконалення національно-патріотичного виховання підлітків. Успішне його здійснення неможливе без переосмислення традиційних теоретико-методичних засад діяльності закладу позашкільної освіти, ґрунтовного дослідження засобів та методів національно-патріотичного виховання підлітків. Об'єктом дослідження обрано процес національно-патріотичного виховання підлітків у системі позашкільної освіти; предметом дослідження – організаційно-педагогічні умови національно-патріотичного виховання підлітків у закладі позашкільної освіти. Мета дослідження полягала у визначенні, науковому обґрунтуванні й експериментальній перевірці організаційно-педагогічної моделі національно-патріотичного виховання підлітків у закладі позашкільної освіти (Гавлітіна, 2007).

Незаперечною є наукова новизна дослідження Т. Гавлітіної (2007): нею вперше обґрунтовано концептуальні підходи до національно-патріотичного виховання підлітків у закладі позашкільної освіти, що знайшло відображення у програмному забезпеченні його діяльності; уточнено сутність поняття «національно-патріотичне виховання» у контексті діяльності закладу позашкільної освіти; розроблено організаційно-педагогічну модель національно-патріотичного виховання підлітків та перевірено умови її реалізації; схарактеризовано форми і методи інноваційної діяльності закладу позашкільної освіти, що сприяють удосконаленню процесу національно-патріотичного виховання підлітків; визначено систему сутнісних характеристик національно-патріотичної вихованості підлітків у закладі позашкільної освіти, що в сукупності характеризує їхню ціннісно-орієнтаційну діяльність; подальшого розвитку набули положення щодо впровадження нового змісту, активних форм, методів національно-патріотичного виховання підлітків та вдосконалення управління цим процесом у закладі позашкільної освіти.

Практична значущість дослідження полягає в розробці та застосуванні положень, висновків, рекомендацій щодо вдосконалення процесу національно-патріотичного виховання підлітків в умовах закладу позашкільної освіти, їх узагальненні в комплексній програмі національно-патріотичного виховання; у запровадженні інновацій у закладах позашкільної освіти, що забезпечило введення варіативного складника до навчально-тематичних планів освітньо-виховних структур, розробку етапів навчального заняття та наскрізного курсу «Вітчизнознавство», створення культурно-дозвіллевих центрів та центрів національного відродження; у вдосконаленні управління виховним процесом у закладі позашкільної освіти на основі функціонально-організаційного структурування цього процесу; в активному залученні підлітків до засвоєння історико-культурного досвіду українського народу (Гавлітіна, 2007).

Тепер Т. Гавлітіна – кандидат педагогічних наук, доцент, завідувачка кафедри філософії, економіки та менеджменту освіти РОППО, донедавна проректор із науково-педагогічної роботи (2006–2021), науковий керівник науково-дослідної лабораторії виховних технологій, яка працює над темою

«Комплексне дослідження системи виховання в українській школі в умовах входження в європейський освітній простір».

У липні 2008 р. у спеціалізованій вченій раді К.26.454.01 Інституту проблем виховання АПН України зі спеціальності 13.00.07 – теорія і методика виховання захищено дисертацію О. М. Лисенко (2008) «Виховання гуманістично спрямованої особистості підлітка у позаурочний час».

У роботі на основі вивчення та аналізу стану розробленості проблеми теоретично та на практиці доведено, що успішне виховання гуманістично спрямованої особистості підлітка забезпечується впровадженням особистісно орієнтованої концепції, яка передбачає гуманізацію спілкування вихованців, участь учнів у ціннісно-орієнтаційній діяльності, у процесі якої в підлітків формуються стійкі переконливі якості громадянина-гуманіста: вони вміють співвиміряти себе з іншою людиною, поважати її гідність, активно протистояти негуманному ставленню до оточення (Лисенко, 2008). Здобувачка під науковим керівництвом Т. Дем'янюк уперше визначила і науково обґрунтувала напрями виховання гуманістично спрямованої особистості підлітка в позаурочний час; розробила й обґрунтувала схему гуманістичної спрямованості особистості та функціонально-прогностичну модель і структуру організації процесу виховання такої особистості в позаурочний час; визначила зміст ціннісно-орієнтаційної діяльності; розробила науково-методичне забезпечення підготовки класних керівників до здійснення гуманістичного виховання підлітків у позаурочний час. Наукова новизна і теоретичне значення дослідження О. Лисенко (2008) полягають у тому, що в ньому обґрунтовано функціонально-прогностичну модель виховання гуманістично спрямованої особистості підлітка, яка транслює соціокультурний досвід та продукує систему гуманних зв'язків і взаємин особистості; розроблено методику діагностування проявів та рівнів гуманістичної спрямованості підлітків за критеріями: ставлення до інших людей, до себе, до ціннісно-орієнтаційної діяльності, до практичної діяльності; уточнено поняття «гуманістична спрямованість особистості» та «гуманістично спрямована особистість», розкрито їх сутність та особливості за сучасних умов; розроблено структуру гуманістичної спрямованості особистості, її ознак та проявів (Лисенко, 2008). Практичне значення здобутих в процесі проведення дослідження результатів полягає в узагальненні практичного досвіду закладів загальної середньої освіти з виховання гуманістично спрямованої особистості підлітка в позаурочний час; у розробці й апробації функціонально-прогностичної моделі процесу виховання гуманістично спрямованої особистості підлітка; у розробці програмно-методичних матеріалів (програма «Самовиховання особистості», програма курсової перепідготовки класних керівників до здійснення процесу виховання гуманістично спрямованої особистості підлітка) (Лисенко, 2008).

Нині Оксана Миколаївна Лисенко – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри якості, стандартизації та управління проектами Черкаського національного університету ім. Б. Хмельницького.

До наукової школи Т. Дем'янюк, як її учні, відносять себе також Р. Л. Сойчук, доктор педагогічних наук, професор, завідувачка кафедри педагогіки початкової, інклюзивної та вищої освіти Рівненського державного гуманітарного університету; Т. С. Ціпан, кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри теорії і методики виховання Рівненського державного гуманітарного університету; Н. П. Гавриш, завідувачка кабінету виховної роботи, позашкільної освіти, захисту прав дитини, дисциплін художньо-естетичного циклу та фізичного виховання (2001–2017) Рівненського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти; Г. Ф. Вознюк, начальник відділу освіти Дубенської райдержадміністрації; Л. С. Мельничук, завідувачка комунальної науково-методичної установи «Березнівський районний методичний кабінет» Березнівської районної ради; З. В. Макарчук, директор, В. Г. Ординська, заступник директора з наукової роботи Рівненської гуманітарної гімназії Рівненської міської ради; С. Є. Дуляницька, директор Володимирецької ЗОШ I-III ступенів №1 Володимирецького району; Л. Й. Даниш, директор, О. В. Рогальчук, заступник директора з виховної роботи Корецького НВК «Школа I-II ступеня-ліцей» й ін.

Висновки й перспективи подальших розвідок. Отже, підготовка молодих науковців у наукових школах є ефективною педагогічною технологією, яка відповідає сучасним вимогам розбудови української науки. Наукова школа є тим науково-освітнім середовищем, де «виростають» нові наукові кадри. Зазвичай результати діяльності наукової школи, проведення наукового дослідження певної проблеми задля встановлення достовірності отриманих висновків потребують оприлюднення та обговорення громадськістю на конференціях, семінарах, круглих столах тощо. Професор Т. Дем'янюк і в цьому аспекті вирізнялася високою активністю та результативністю. Вона проявила себе як блискучий творчий лектор, організатор, науковець, доброзичливий учитель та колега. Педагогічні здібності професорки сприяли вихованню талановитих учителів, вихователів та перспективних молодих учених.

Особливостями розвитку наукової школи Т. Д. Дем'янюк є: творча атмосфера наукового дослідження, обстановка вільного наукового спілкування, креативність, доброзичливість, науковий ентузіазм, наукова реалізація, свобода, наукова конкуренція, вимогливість до професійного добору учнів тощо.

Перспективи подальших розвідок вбачаємо в поширенні досвіду створення наукової школи Т. Д. Дем'янюк молодому поколінню для успішної підготовки наукових кадрів, становлення та розвитку наукових шкіл в сучасній українській педагогічній науці.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Дем'яненко, Н. (2003). Персоналії в історії становлення професійно-педагогічної підготовки Київського класичного університету. *Рідна школа*, № 7, сс. 53–55.

Гончаренко, С. У. (1997). В: *Український педагогічний словник*. Київ: Либідь, 366 с.

Бойко, А. (2014). Наукова педагогічна школа: визначення, специфіка, класифікація. *Науковий часопис Національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова : зб. наук. праць. Серія 21. Історико-педагогічні студії*, Вип. 8, сс. 25–28.

Кочубей, Т. (2019). Володимир Григорович Кузь: штрихи до портрета. *Історико-педагогічний альманах*, Випуск 2(29), с. 4–8.

Колесіна, Т. (1997). *Особливості виховання дітей старшого дошкільного віку, схильних до негативних проявів у поведінці*. Кандидат педагогічних наук. Інститут педагогіки АПН України.

Тимощук, Н. (2005). *Соціально-педагогічні умови особистісно орієнтованого виховання старшокласників у процесі позакласної роботи*. Кандидат педагогічних наук. Ін-т пробл. виховання АПН України.

Гавлітіна, Т. (2007). *Національно-патріотичне виховання підлітків в умовах позашкільного навчального закладу*. Кандидат педагогічних наук. Інститут проблем виховання.

Лисенко, О. (2008). *Виховання гуманістично спрямованої особистості підлітка у позаурочний час*. Кандидат педагогічних наук. Ін-т пробл. виховання АПН України.

REFERENCES

Demianenko, N. (2003). Personalii v istorii stanovlennia profesiino-pedahohichnoi pidhotovky Kyivskoho klasychnoho universytetu [Personalities in the History of Professional and Pedagogical Training]. *Ridna shkola, No 7*, ss. 53–55. [in Ukrainian]

Honcharenko, S. (1997). V: *Ukrainskyi pedahohichnyi slovnyk* [Ukrainian Pedagogical Dictionary]. Kyiv: Lybid, 366 s. [in Ukrainian]

Boiko, A. (2014). Naukova pedahohichna shkola: vyznachennia, spetsyfika, klasyfikatsiia [Scientific Pedagogical School: Definition, Specificity, Classification]. *Naukovyi chasopys Natsionalnoho pedahohichnoho universytetu imeni M. P. Drahomanova : zb. nauk. prats. Serii 21. Istoryko-pedahohichni studii, Vyp. .*, ss. 25–28. [in Ukrainian]

Kochubei, T. (2019). Volodymyr Hryhorovych Kuz: shtrykhy do portreta [Volodymyr Hryhorovych Kuz: Touches to a Portrait]. *Istoryko-pedahohichnyi almanakh, Vypusk 2(29)*, ss. 4–8. [in Ukrainian]

Kolesina, T. (1997). *Osoblyvosti vykhovannia ditei starshoho doshkilnoho viku, skhylnykh do nehatyvnykh proiaviv u povedintsii* [Peculiarities of Upbringing of Children of Senior Preschool Age, Prone to Negative Behavioural Manifestations]. Kandydat pedahohichnykh nauk. Instytut pedahohiky APN Ukrainy. [in Ukrainian]

Tymoshchuk, N. (2005). *Sotsialno-pedahohichni umovy osobystisno oriientovanoho vykhovannia starshoklasnykiv u protsesi pozaklasnoi roboty*[Socio-pedagogical Conditions of Personality-oriented Education of Senior Studenys in the

Process of Extracurricular Work]. Kandydat pedahohichnykh nauk. In-t probl. vykhovannia APN Ukrainy. [in Ukrainian]

Havlitina, T. (2007). *Natsionalno-patriotychne vykhovannia pidlitiv v umovakh pozashkilnoho navchalnoho zakladu* [National-patriotic Education of Adolescents in an Out-of-school Educational Institution]. Kandydat pedahohichnykh nauk. Instytut problem vykhovannia. [in Ukrainian]

Lysenko, O. (2008). *Vykhovannia humanistychno spriamovanoi osobystosti pidlitka u pozaurochnyi chas* [Educating a Humanistic Personality of an Adolescent in Extracurricular Time]. Kandydat pedahohichnykh nauk. In-t probl. vykhovannia APN Ukrainy. [in Ukrainian]

ANALYSIS OF THE PECULIARITIES OF T. D. DEMYANYUK'S SCIENTIFIC SCHOOL

Iryna Polishchuk

Doctor of Philosophy,
Lecturer at the Theory and Methods of Education Department,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0003-0424-7396,
e-mail: iryna.polishchuk@rshu.edu.ua

Svitlana Brychok

Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor, Associate
Professor of the Department of Pedagogy of Primary,
Rivne State University for the Humanities,
Rivne, Ukraine
ORCID: 0000-0001-8508-8395
e-mail: brychok.zd@gmail.com

Abstract. The essence of the phenomenon of «scientific school» has been actualised in the article. It has been found that most researchers define a scientific school as a scientific and educational institute, research team, scientific direction, etc. The main features of a scientific school are outlined. In the article analyses the activities of the scientific school of professor T. Demianiuk has been made and proved that according to the type of scientific activity, her school is a research school; according to the type of scientific idea being studied, it is experimental; according to the functional purpose of knowledge, it is applied; according to the level of localisation, it is all-Ukrainian. It was determined that under the leadership of T. Demianiuk, four PhD theses on educational problems have been defended (T. Kolesina, N. Tymoshchuk, T. Havlitina, O. Lysenko). It has is outlined that representatives of T. D. Demianiuk's scientific school developed the content and

directions of national education, problems of rural school activities, problems of psychological and pedagogical training of a competitive teacher.

It has been found that the features of the scientific school of T. Demianiuk are: creative atmosphere of scientific research, an environment of free scientific communication, creativity, friendliness, scientific enthusiasm, scientific implementation, freedom, scientific competition, demanding professional selection of students, etc.

Keywords: scientific school, features of a scientific school, peculiarities of a scientific school, scientific activity of T. D. Demianiuk.

Стаття надійшла до редакції 11.04.2024 р.

Наукове видання

ІННОВАТИКА У ВИХОВАННІ
Збірник наукових праць

Випуск 19
Том 2.

Упорядники:
проф. Петренко О. Б., доц. Ціпан Т. С.,
доц. Баліка Л. М., Бабяр А. А.

Підписано до друку 14.05.2024 р.
Гарнітура Times New Roman. Друк різнографічний.
Ум. друк. арк. 16,7. Замовлення №235/2. Наклад 300

Віддруковано засобами оперативної поліграфії
ВРМ-ПОЛІГРАФ
вул. Київська, 36, м. Рівне, 33027;
тел.: 0800 - 33 - 51 - 57

I – 66 **Інноватика у вихованні:** зб. наук. пр. Вип. 19. Том 2. / М-во освіти і науки України, Рівнен. держ. гуманіт.ун-т; упоряд.:О. Б. Петренко; ред. кол.: О. Б. Петренко, Н. Б. Грицай, Т. С. Ціпан та ін. Рівне: РДГУ, 2024. 264 с.

УДК 37: 005.591.6
ББК 74.200

© Рівненський державний гуманітарний університет, 2024